

Dokument nr. 8:2

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om automatiske økninger av straffeutmålingen for vanekriminelle

Til Stortinget

Det fremmes forslag om å be Regjeringen foreslå nødvendige lovbestemmelser slik at det innføres en ordning der straffeutmålingen automatisk dobles for andregangskriminelle, tredobles for tredjegangskriminelle, firedobles for fjerdegangskriminelle osv.

Bakgrunn

All erfaring viser at relativt få personer står bak en stor andel av kriminaliteten i et land. Dersom disse personene taes ut av den kriminelle sirkulasjonen vil antall kriminelle handlinger reduseres betraktelig. Det vil forebygge kriminalitet og beskytte potensielle ofre. I California har man tatt konsekvensene av denne erfaringen og innført et system der en kriminell som blir domfelt for tredje gang automatisk blir idømt livsvarig fengselsstraff, selv om den kriminelle handlingen begrenser seg til et biltyveri. Disse personene har tidligere vært dømt for alvorlig kriminalitet - ofte for grov vold. Tankegangen er at en person som etter to tidligere domfellelser for alvorlig kriminalitet og fortsetter med kriminell aktivitet, før eller senere vil skade et annet menneske eller begå et alvorlig lovbrudd. I en slik situasjon er det best å fengsle vedkommende etter det første lovbruddet i stedet for å vente på at personen skal begå nye alvorlige overgrep mot uskyldige ofre. Det nye straffesystemet i California har vært en suksess. Det er derfor fornuftig å tenke i samme retningen også i Norge. Dette forslaget tar utgangspunkt i det samme ønsket om å forebygge at vanekriminelle slår til på nytt mot uskyldige ofre, men er ikke like strengt som systemet i California.

«Three Strikes and you are out»

I mars 1994 innførte California et nytt straffesystem kalt «Three Strikes and you are out». Systemet går ut på at en person som blir straffedømt for tredje gang automatisk blir idømt livstidsstraff, forutsatt at han tidligere har vært dømt for lovbrudd av en viss alvorlighetsgrad. I en undersøkelse foretatt 4 år sene-

re konkluderer statsadvokaten i California med at det nye systemet har vært en uforbeholden suksess. På 3 år ble kriminaliteten i California redusert med 30,8 %. Voldskriminaliteten ble redusert med 26,9 %. I resten av USA ble kriminaliteten redusert med 17,4 % i samme periode. Bare New York hadde et bedre resultat. New York har innført et lignende system som det man har i California, der en person som blir dømt for eks. voldtekt eller innbrudd i private hjem og som tidligere har to eller flere dommer for vold, får en dom fra 20 års fengsel til livstidsfengsel. I tillegg har New York hatt suksess med sin ikke-toleranse-politikk, og har dessuten et betydelig større antall polititjenestemenn enn California, i forhold til innbyggertallet. Statsadvokaten i California har med hjelp av National Institute of Justice forsøkt å estimere en økonomisk verdi for den reduserte kriminaliteten i delstaten de tre første årene etter at «Three Strikes and you are out»-systemet ble gjennomført, og konkluderer med en besparelse på 5,8 milliarder dollar i rene økonomiske besparelser og 15,5 milliarder dollar dersom man setter økonomiske verdier på de menneskelige lidelsene kriminaliteten medfører.

Motstanderne av «Three Strikes and you are out» viser til at endringene i befolkningsstrukturen kan være hovedårsaken til reduksjonen av kriminaliteten de siste årene. Det meste av kriminaliteten i USA blir begått av unge menn i alderen 15 til 24 år. Når denne aldersgruppen minker i prosent av befolkningen er det sannsynlig at det vil bli begått mindre kriminalitet. Denne faktoren gjorde seg imidlertid også gjeldende i årene før 1994, da reduksjonen i kriminalitet i California bare var på 3 %, og kan følgelig ikke forklare den betydelige reduksjonen i kriminaliteten de siste årene. Den forbedrede økonomien i delstaten kan heller ikke gi forklaringen. I begynnelsen av 1980-årene var det en betydelig økonomisk nedgang i California, samtidig med at kriminaliteten ble redusert, og i begynnelsen på 1990-tallet førte en økonomisk oppgang ikke til noen betydelig reduksjon i kriminaliteten.

Et annet argument mot «Three Strikes and you are out» har vært at kriminelle som vet de står foran en livstidsdom dersom de blir arrestert etter et nytt innbrudd, vil motsette seg arrest med alle mulige metoder f.eks. gjennom å skade eller drepe polititjenestemenn eller vitner. Imidlertid viser statistikken at antall voldshandlinger mot polititjenestemenn er redusert med 11,9 % etter at det nye systemet ble innført.

Et tredje argument mot «Three Strikes and you are out» har vært at fangebefolkningen ville øke dramatisk, med de utgiftene det vil føre til. Det viser seg imidlertid at fangebefolkningen økte raskere de fire årene før systemet ble innført, enn de tre årene etter. Utgiftene til fengselsopphold må uansett sees i sammenheng med de besparelsene den reduserte kriminaliteten fører til, både økonomisk og i form av færre menneskelige lidelser.

Begrunnelse for forslaget

Som et lite land med få innbyggere som bor spredt, og med en stort sett homogen befolkning, har Norge lavere kriminalitet enn USA. Norge har også lavere straffereaksjoner. Det er likevel fornuftig å lære av de amerikanske erfaringene: Dersom vanekriminelle fjernes fra muligheten til å begå kriminalitet, vil det forebygge kriminelle handlinger og beskytte potensielle fremtidige ofre mot overgrep. Med utgangspunkt i norske forhold bør det derfor innføres en ordning som bygger på de samme prinsippene som systemet fra California, men hvor det er en sammenheng mellom de kriminelle handlingene som blir begått og den straffen som idømmes. Det foreslås derfor at Regjeringen utformer et system der den nor-

male straffeutmålingen for de foretatte handlingene automatisk dobles ved andre gangs domfellelse, tredobles ved tredje gangs domfellelse osv. Et slikt forslag må sees i sammenheng med andre forslag fra Fremskrittspartiet som tidligere er fremsatt på Stortinget og som vil bli gjentatt, f.eks. forslag om tilnærmet å fjerne mulighetene for å få en dom gjort betinget, redusere bruken av samfunnstjeneste, og fjerne den såkalte «kvantumsrabattordningen». En kriminalpolitikk basert på en betydelig økning av dagens maksimums- og minimumsstraffer, der straffen som utmåles må sones innenfor fengselsmurene, og der det idømmes en straff for hver enkelt kriminell handling som deretter summeres opp til en endelig straffeutmåling, som så automatisk dobles ved andre gangs pådømmelse og tredobles ved tredje gangs pådømmelse, vil innebære betydelig strengere reaksjoner mot vanekriminelle enn de straffene som idømmes i dag, og dermed oppfylle målsetningen om å fjerne disse fra den kriminelle sirkulasjonen for lange perioder.

Forslag

Det fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å gjennomføre en ordning der den straffeutmålingen som blir utmålt ved andre gangs domfellelse automatisk ganges med to, straffeutmålingen ved tredje gangs domfellelse automatisk ganges med tre, osv.

2. oktober 1999